

SENSORMAPPEN

For programsensor

**Matematisk institutt
Universitetet i Bergen**

Innhold

- 1. Mål med programsensur og programsensors oppgaver (MN-fakultetet)**
- 2. Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia (UiB)**
- 3. Skjema for årsrapport (UiB)**
- 4. Retningslinjer og grunnprinsipper**
 - 4.1. Retningslinjer for ekstern sensorordning ved UiB
 - 4.2. anbefalte retningslinjer for de nasjonale referansepanelene (UHR)
 - 4.3. Karaktersystemet – generelle og kvalitative beskrivelser (UHR)
 - 4.4. Retningslinjer for bruk av det nasjonale karaktersystemet (UFD)
 - 4.5. Felles forståelse av det nye karaktersystemet (Rektorene)
- 5. Informasjon fra institutt/program (rettledende liste)**
 - 5.1. Studieplaner og pensumoversikt over programmet/programmene som skal evalueres
 - 5.2. Oversikt over studenttall og resultater på programmet
 - 5.3. Oversikt over planlagte fellesmøter for planlegging og erfaringsutveksling av eksamen/vurdering
 - 5.4. Oversikt over programstyremøter
 - 5.5. Fagspesifikke kriterier for bruk av karakterskalaen A – F
 - 5.6. Interne retningslinjer for gjennomføring av masterstudiet og mastereksamen

Studieadministrasjonen
Matematisk institutt
Universitetet i Bergen
Tlf. 55 58 28 38
kontor@math.uib.no
<http://www.uib.no/math/>

1. Mål med programsensur og programsensors oppgaver

Universitetets kvalitetssikringssystem for undervisningen ble etablert i 2004 og er beskrevet i *Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia* (sist revidert mai 2013)
<http://www.uib.no/studiekvalitet/77937/handbok-kvalitetssikring-av-universitetsstudia>

Et ledd i kvalitetssikringsarbeidet er ordningen med ekstern programsensor.

Ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet har instituttet og programsensor følgende oppgaver i forhold til programevalueringen:

Instituttet skal

- Nominere programsensor for en 4-års periode for de programmene som skal evalueres. Studiestyret oppnevner programsensor etter nominasjon fra instituttene. En programsensor kan fungere i to perioder.
- Inngå en kontrakt med programsensor hvor oppgavene er definert og honoraret er avtalt etter fakultetets retningslinjer for sensorhonorar. Programsensor oppnevnes slik at sensorperioden begynner med høstsemesteret når undervisningsåret starter. Programsensor får halv honorarsats for det første og det siste kalenderåret av sensorperioden.
- Definere hva programmet har behov for å få frem i evalueringen. Institutt/program setter selv opp en detaljert plan over hva de vil ha belyst i hvert av de fire år evalueringen foregår.
- Gi programsensor innsyn i sakslister og referater fra programstyremøter
- Gi programsensor anledning til å delta på programstyremøter

Programsensor skal

- Legge vekt på en evaluering av den faglige oppbyggingen av studieprogrammet og på den faglige sammenhengen mellom bachelor- og masterprogrammet i den samme disiplinen.
- Kommentere og gi råd om innhold, kombinasjoner og struktur i kursene, og om vurderingsmåter.
- Utarbeide en årlig evalueringsrapport til programstyre **innen 1. juli** etter malen i *Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia*. Denne rapporten innarbeides i instituttrapporten. Programsensor kan fra år til år fokusere på ulike aspekter og problemstillinger ved programmet/programmene i samråd med institutt/programstyre.
- Delta i den mer omfattende programevalueringen som skal finne sted hvert 4. år (se pkt. 4.2 i *Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia*)

Målet med programevalueringen er en kontinuerlig utvikling og forbedring av fakultetets utdanningstilbud. Studentene ved fakultetet skal ha gode arbeidsforhold innenfor et attraktivt og relevant utdanningstilbud. Programevalueringen skal derfor blant annet sette fokus på den faglige oppbyggingen av studieprogrammet, og vurdere dens kvalitet i forhold til nasjonal og internasjonal standard. Bedre kvalitetssikring ved utdanningsinstitusjonene er i samsvar med satsningsområdene i Bologna-prosessen.

Programsensor skal også se kritisk på undervisnings- og vurderingsmetoder som blir brukt, og om disse gir den ønskede læringseffekten. Et viktig aspekt ved evalueringen gjennom en ekstern

sensor vil også være å få frem muligheter for sammenslåing av emner og programmer for å unngå duplisering av tilbud og for en bedre utnyttelse av læringsressurser i form av undervisningspersonale og undervisningsrom.

Sensormappen er en samling av retningsgivende dokumenter og andre relevante dokumenter for gjennomføring av studieprogrammet og vurdering av studentenes faglige prestasjoner.

Formålet med sensormappen er å sikre at alle impliserte parter (programsensor, programansvarlige, veiledere) har en felles forståelse av gjeldende regler, samt kjennskap til den praksis som det legges opp til ved instituttet/programmet.

Studieadministrasjonen
Bergen, 19.10.2015

4.1. RETNINGSLINER FOR EKSTERN SENSORORDNING VED UiB

(Fastsett i notat frå rektor og universitetsdirektør, datert 16.04.04)

1. Eksterne sensorars hovudoppgåver

Eksterne sensorar skal bidra til å sikre kvaliteten på studiet og rettstryggleiken for studentane ved å:

- I vurdere studentane sine faglege prestasjonar, og
- II evaluere vurderinga eller vurderingsordningane.

Ekstern sensor med oppgåver som under I, blir engasjerte av det enkelte fagmiljøet og utfører oppgåvene sine normalt som medlem i ein eksamenskommisjon.

For ekstern sensor med oppgåver som under II, heretter kalla programsensor, gjeld retningslinene nedanfor.

2. Programsensors funksjon

For det enkelte studieprogram eller undervisningsfag, eller for nærskylde undervisningsfag, skal det oppnemnst minst ein programsensor. Programsensor skal vurdere om gradar med same eller liknande fagkrins er av god standard jamført med tilsvarande ved andre nordiske universitet, og om eksamens- og vurderingssystemet som blir nytta i studiet, er rimeleg og blir praktisert rettferdig overfor studentane.

Programsensorane må kunne:

- * delta i vurdering av einkvar studentprestasjon som fører fram til oppnådd grad,
- * avgjere problemtilfelle,
- * kommentere og gi råd om innhald, kombinasjonar og struktur i kursa, og om vurderingsmåtar.

Programsensor kan delta i arbeidet i ein eksamenskommisjon når dette er mest praktisk, men normalt vil programsensoren vurdere eit utval av dei aktuelle studentprestasjonane.

3. Nominasjon, oppnemning og funksjonsperiode for programsensor

Instituttstyrar/programstyre nominerer personar som kan påta seg vervet som programsensor. Dei som blir nominerte, skal ha brei undervisningserfaring og normalt ha kompetanse som minst førsteamanuensis.

Personar som tidlegare har arbeidd ved institusjonen, kan ikkje oppnemnst før det er gått minst 3 år sidan tilsetjingsforholdet tok slutt.

Programsensor blir oppnemnd av fakultetsstyret.

Funksjonsperioden for programsensor er normalt 4 år, med høve til å fungere i to periodar.

4. Informasjon for programsensor

I tillegg til desse retningslinene skal programsensor ved oppnemninga få tilsendt alt relevant materiale om vedkommande studium, mellom anna:

- * studieplanar og pensumoversikt
- * interne retningslinjer i fagmiljøet for karaktersetjing m.m.
- * oversikt over planlagde fellesmøte for planlegging og erfaringsutveksling av eksamen/vurdering

* skjema for årleg rapport

5. Programsensors medverknad i vurderingsprosedyren

Programsensor har rett til å få sjå alle delar av eit vurderingsopplegg som har relevans for karakterresultatet i eit emne/studieprogram. Dette gjeld så vel interne vedtak og reglar ved fagmiljøet/fakultetet som studentens prestasjonar.

Programsensorar blir oppmoda om å gi si vurdering av vurderingsprosessen og korleis karakterskalaen A- F og greidd/ikkje greidd blir brukt.

Nærmare om medverknad i vurdering på bachelornivå:

Programsensor og fagmiljøet skal gjere avtale om kva for delar av eit studieprogram han/ho skal delta i og på kva måte.

Dersom ein er einig om å trekke eit utval av studentsvar som programsensor skal få til gjennomsyn, skal utvalet alltid vere breitt nok til at vedkommande sensor kan vurdere om den interne karaktersetjinga er konsistent gjennomført.

Dersom programsensor skal vurdere eit utval av studentsvar, skal prinsippa for korleis ein skal gjere utvalet, avtalast med sensoren på førehand.

Som eit minimum skal programsensor i slike tilfelle få tilsendt:

- * prøve på eksamenssvar som representerer dei beste, gjennomsnittet og dei svakaste
- * alle eksamenssvar der andre sensorar har vore ueinige
- * alle/eit utval eksamenssvar som internt er vurderte til A eller F
- * alle grensetilfelle ved opptak til vidare studiar i faget

Nærmare om vurdering på masternivå/ i profesjonsstudium:

For enkelte studium kan programsensor få tilsendt forslag til avsluttande eksamensoppgåver til kommentar.

I eksamenskommisjonen for mastergradsavhandlinga skal det vere minst 2 sensorar, av desse skal ein vere ekstern, enten programsensor eller ein engasjert ekstern sensor.

Programsensor møter i fagmiljøet minst ein gong årleg for å drøfte løpande saker og meir overordna spørsmål som gjeld vurdering av studentprestasjonar. Institutt og fakultet bør gjere seg nytte av programsensorane til å drøfte struktur og innhald i kurs eller studieprogram, og dei vurderingsmetodane som blir nytta.

6. Rapport frå programsensor

Programsensor skal levere ein årleg rapport om arbeidet sitt til det fakultetet som har oppnemnt han/henne. Det skal nyttast ein standard rapport for heile universitetet. Programsensor er dessutan fri til å komme med eigne kommentarar om alle forhold ved undervisningsopplegget og struktur og innhald i studiet/studieprogrammet.

Programsensor kan, om han/ho ønskjer det, sende kopi av sin rapport til viserektor for utdanning. Vedkommande kan i særskilde tilfelle sende ein rapport, open eller konfidensiell, til viserektor for utdanning, når som helst i fungeringsperioden. Dersom universitetet grip inn i eit forhold på grunnlag av eit slikt skriv, skal den som melde frå, gjerast kjend med dette.

I klagesaker kan klagekommissjon eller Sentral klagenemnd be om å få sjå den årlege sensorrapporten.

Den årlege sensorrapporten kan skrivast på norsk, engelsk eller eit anna høveleg framandspråk etter nærmare avtale.

Vervet som programsensor blir honorert på årsbasis etter at årleg rapport er innlevert innan 1. mars.

7. Programsensor og det formelle systemet for kvalitetsutvikling og kvalitetssikring

Ved utarbeiding av Utdanningsmelding og i andre samanhengar der kvalitetsspørsmål som gjeld undervisning blir tekne opp, bør alltid sensorrapporten trekkast inn i drøftingane.

Ved alle evalueringar som gjeld fag, studieprogram eller system for kvalitetssikring, utgjer sensorrapportane del av grunnlagsmaterialet, og programsensor kan i tillegg bli bedt om å delta i sjølve evalueringstiltaket gjennom intervju eller på annan måte.

4.2. ANBEFALTE RETNINGSLINJER FOR DE NASJONALE REFERANSEPANELENE (UHR – UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET)

Til å overvåke bruken av den nye bokstavkarakterskalaen er det etablert nasjonale referansepaneler for de ulike fag og fagområder ved universiteter og høyskoler. Universitets- og høyskolerådet ved de nasjonale fakultetsmøtene og de nasjonale rådene er ansvarlig for å oppnevne disse referansepanelene. En egen arbeidsgruppe nedsatt av Universitets- og høyskolerådet har utarbeidet følgende anbefalte retningslinjer for de nasjonale referansepanelene. Det må påregnes endringer i retningslinjene etter hvert som man får erfaringer med arbeidet i panelene.

Til bruk i arbeidet for en nasjonal koordinering og faglig sikret bruk av karakterskalaen:

1. UHR har ansvar for utarbeidelse og revisjon av nasjonale kvalitative karakterbeskrivelser.
2. De nasjonale fakultetsmøtene og de nasjonale rådene utarbeider fagspesifikke karakterbeskrivelser. UHRs styre skal påse at disse er i samsvar med de felles nasjonale kvalitative beskrivelsene.
3. UHR oppnevner og koordinerer referansepaneler. Der det brukes bokstavkarakterskala skal referansepanelene ta utgangspunkt i den verbale beskrivelsen som er gitt av prestasjoner på de enkelte nivåene, og
 - a. Påse at hele bokstavkarakterskalaen brukes uavhengig av fagtradisjoner, fagnivå og institusjonstype
 - b. Sikre en felles forståelse av bruken av karakteren A
 - c. Sikre en felles forståelse av skillet mellom E og F
 - d. Sikre at karakteren C gir uttrykk for en jevnt god prestasjon
4. Referansepanelene vurderer punktene 3 a-d for hvert studieår med grunnlag i besvarelser og statistikk. Referansepanelene henter nødvendige data fra rapporter og statistikker som genereres fra studentdatasystemene, eventuelt også fra DBH.
5. Referansepanelene vurderer selv om det er nødvendig å foreta nærmere analyser av karaktersettingen i emner, studieprogrammer osv.
6. Innen en nærmere fastsatt dato skal alle referansepanelene ha meldt til UHR hvilke data/eksamensbesvarelser de trenger til sitt arbeid. UHR koordinerer innhenting av materialet fra institusjonene.
7. Referansepanelenes analyser og funn rapporteres til UHR og institusjonene innen en nærmere angitt frist.
8. Funn og resultater skal inngå i kvalitetssikringssystemenes årsrapporter ved institusjonene. Det skal her gjøres rede for om det er nødvendig å iverksette tiltak og eventuelt hvilke, eventuelt om tidligere års tiltak har gitt de ønskede resultater.
9. Oppnevningsperiode for referansepanelene følger samme periode som for fakultetsmøter og nasjonale råd.
10. Utgifter til panelenes arbeid og aktiviteter dekkes av de institusjonene som har representanter i panelene.
11. UHR utarbeider jevnlig en nasjonal vurdering av karakterbruken på bakgrunn av panelenes rapporter. Vurderingen oversendes NOKUT og institusjonene.

05.07.2004GB

4.3. Karaktersystemet – generelle og kvalitative beskrivelser

Utdrag fra brev fra Universitet- og Høgskolerådet (UHR) om justerte generelle og kvalitative beskrivelser av det nye karaktersystemet. Brevet er datert 20.08.04. Beskrivelsene er lagt ut på følgende lenke: <http://www.uhr.no/utvalg/studie/nasjonalkarakterskala.htm>

Bokmål

symbol	betegnelse	generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
A	fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	meget god	Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	god	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

Nynorsk

symbol	nemning	generell, ikkje fagspesifikk omtale av vurderingskriterium
A	framifrå	Framifrå prestasjon som skil seg klart ut. Kandidaten syner sær s god vurderingsevne og stor grad av sjølvstende.
B	mykje god	Mykje god prestasjon. Kandidaten syner mykje god vurderingsevne og sjølvstende.
C	god	Jamt god prestasjon som er tilfredsstillende på dei fleste områda. Kandidaten syner god vurderingsevne og sjølvstende på dei viktigaste områda.
D	nokså god	Akseptabel prestasjon med nokre vesentlege manglar. Kandidaten syner ein viss grad av vurderingsevne og sjølvstende.
E	tilstrekkeleg	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskrava, men heller ikkje meir. Kandidaten syner lita vurderingsevne og lite sjølvstende.
F	ikkje greidd	Prestasjon som ikkje tilfredsstillende dei faglege minimumskrava. Kandidaten syner både manglende vurderingsevne og sjølvstende.

Engelsk

symbol	description	General, qualitative description of valuation criteria
A	Excellent	An excellent performance, clearly outstanding. The candidate demonstrates excellent judgement and a high degree of independent thinking.
B	Very good	A very good performance. The candidate demonstrates sound judgement and a very good degree of independent thinking.
C	Good	A good performance in most areas. The candidate demonstrates a reasonable degree of judgement and independent thinking in the most important areas.
D	Satisfactory	A satisfactory performance, but with significant shortcomings. The candidate demonstrates a limited degree of judgement and independent thinking.
E	Sufficient	A performance that meets the minimum criteria, but no more. The candidate demonstrates a very limited degree of judgement and independent thinking.
F	Fail	A performance that does not meet the minimum academic criteria. The candidate demonstrates an absence of both judgement and independent thinking.

4.4. Retningslinjer for bruk av det nasjonale karaktersystemet

Utdrag fra Departementets brev datert 10.05.04 til universiteter og høyskoler.
<http://odin.dep.no/ufd/norsk/aktuelt/pressem/045071-110003/dok-bn.html>

Etter *universitets- og høyskoleloven § 50 nr. 6* skal universiteter og høyskoler benytte samme karakterskala for vurdering av studentenes prestasjoner – en skala fra A- F, med fem trinn (A-E) for bestått og F for ikke bestått. Alternativt kan det gis bestått - ikke bestått. UHR har utarbeidet generelle beskrivelser for hvilken prestasjon som skal ligge til grunn for det enkelte karaktertrinn. Videre er det etablert nasjonale referansepaneler for karakterbruk, som skal samordne karakterbruken ved institusjonene innenfor samme fagområde.

På bakgrunn av det som fremkom under møtet, samt de punkter som universitetsrektorene fastsatte for forståelsen av karaktersystemet i november 2003, slår departementet fast at følgende grunnprinsipper skal legges til grunn for bruken av det nasjonale karaktersystemet på alle studienivå:

1. Karaktersettingen skal ta utgangspunkt i den verbale beskrivelse som er gitt av prestasjoner på de enkelte nivåene, der karakteren C skal gi uttrykk for en jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder og karakteren A for en fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Den verbale beskrivelsen må forstås med referanse til anerkjente faglige standarder for det aktuelle studiet og de kunnskapsmål som er satt for det enkelte program eller emne. Kravene vil naturlig stige fra lavere til høyere studienivå. Det eksisterer således ingen forhåndsgitt fordeling av karakterer som noe eksamens- eller studiekull skal "presses" inn i.
2. Skillet mellom bestått karakter og ikke bestått skal beskrives som absolutte krav. Kriterier for bestått karakter skal gjenspeile faglig mestring i emnet, tilpasset det aktuelle studienivå. Kravene til bestått skal ikke gjøres avhengig av endringer i studentenes forutsetninger for å gjennomføre emnet.

Grensen mellom bestått og ikke bestått kan settes høyere enn grensen mellom E og F der en kun benytter uttrykkene bestått/ikke bestått og ikke den graderte skalaen.

3. Den enkelte student skal i utgangspunktet vurderes opp mot hele skalaen, uansett nivå (bachelor/master) og seleksjonsprosess, for å skjelne gode fra mindre gode prestasjoner og rangere studentene innbyrdes.

4.5. Felles forståelse av det nye karaktersystemet jf U&H- lovens § 50 nr. 6

**Notat fra rektorene ved NTNU, UiB, UiO, UiT
6. november 2003**

Norge har, som en del av Bologna-prosessen, sluttet seg til en internasjonal avtale som fastlegger hvordan den felles omregningsskalaen for nasjonale karaktersystem, ECTS, skal brukes. Men Norge har gått videre, man har valgt å nedlegge hele sin tidligere flora av sprikende karaktersystemer og har i stedet innført ECTS-skalaen som karaktersystem for hele U&H-sektoren. Vår sektor er derfor bundet av de internasjonale regler for ECTS når skalaen brukes som nasjonalt karaktersystem.

Ved vurdering av prestasjoner forligger, ifølge ECTS, to muligheter

- Prestasjonen vurderes til bestått/ikke bestått uten ytterligere graderinger av bestått.
- Prestasjoner som vurderes til bestått, graderes etter en femtrinns skala fra A til E, der A er beste karakter, E svakeste ståkarakter, og C er gjennomsnittlig ståkarakter over store populasjoner, der og da eller akkumulert over tid.

I den innkjøringsfasen der vi nå befinner oss, er det viktig at ikke lokale tolkninger oppstår og innarbeides. Denne muligheten til å utvikle og konsolidere felles holdninger i U&H-sektoren må ikke forskusles.

For å bidra til en mest mulig lik bruk av den nye karakterskalaen, har rektorene for de fire universitetene samlet seg om følgende felles forståelse:

1. Karaktersettingen skal ta utgangspunkt i den verbale beskrivelse som er gitt av de enkelte nivåene.
2. Kriterier for bestått karakter skal gjenspeile faglige mestringer i emnet, tilpasset det aktuelle studienivå. Kravene til bestått prestasjon skal ikke gjøres avhengige av endringer i studentenes forutsetninger for å gjennomføre emnet.
3. For store populasjoner skal karakter C stå for det en forventer som en typisk prestasjon av ”gjennomsnittsstudenten”. Man bør altså forvente at C blir gjennomsnittlig ståkarakter, for store populasjoner der og da, ellers over noe tid.
4. På fagområder med noenlunde tilsvarende utdanningstilbud mellom universitetene etableres et sett nasjonale referansepaneler bestående av en representant for hvert universitet som gir undervisning på fagområdet. Referansepanelene får følgende hovedoppgaver:
 - a. Å sikre at kravene til en bestått prestasjon er de samme ved alle læresteder. Det kan i praksis skje ved at panelet gjennomgår et mindre utvalg besvarelser i grenselandet mellom laveste ståkarakter og stryk.

b. Å samordne bruken av beste karakter (A) og forventet gjennomsnittskarakter (C).

Ansvar for å etablere og administrere slike paneler fordeles på tilsvarende måte som ansvaret for nasjonale opprykkskomitéer.

5. Der sterk seleksjon eller andre forhold fører til en sterk konsentrasjon av besvarelser innenfor et lite intervall (for eksempel A og B), bør en alvorlig vurdere å gå over til karaktersettingen bestått/ikke bestått.
6. For å bidra til gjennomsiktighet og tillit, vil hvert universitet offentliggjøre den statistiske fordeling av karakterer for det enkelte studieprogram og for de viktigste elementene som inngår i programmet.
7. Bruk av karakterer på tvers av universitets- og høgskolesektoren som overordnet sorteringsmekanisme ved konkurranse om opptak til videregående lukkede studier, stipend eller lignende, er bare realistisk på fagområder der tillit til gjennomgående kvalitetsstandarder knyttet til karaktersystemet er opprettet. Begrunnet tvil om denne betingelsen er oppfylt vil føre til at vi må vurdere å basere beslutningene på et annet grunnlag (eksempelvis egne opptaksprøver).